

Motion till riksdagen 2006/07:Ub18

**av Rossana Dinamarca m.fl. (v)
med anledning av prop. 2006/07:107**

Vägar till högskolan för kunskap och kvalitet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om en utredning angående högskolebehörighet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om att reglerna för grundläggande behörighet till högskola ej ska förändras.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om att ett samlat betygsdokument från gymnasial vuxenutbildning ska vara kvar som behörighetsgivande dokument.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om att den s.k. 25:4-regeln ska finnas kvar.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om att den s.k. HA-gruppen ska finnas kvar.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om att kurser i vissa ämnen i gymnasieskolan ej ska kunna ge extra meritpoäng vid urval till utbildningar i högskolan.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om förlängning av lärarexamen med inriktning mot undervisning i förskola, förskoleklass, grundskolans tidigare år och fritidshem samt undervisning i modersmål.

Inledning

Lika tillgång till utbildning är en fråga om rättvisa och jämlikhet. För Vänsterpartiet är därför breddad rekrytering och ökad mångfald viktiga mål för högskolan. För att minska den sociala, etniska och könsmässiga snedrekryteringen inom den högre utbildningen krävs förändringar inom en rad områden. En nödvändig förutsättning är att det finns ett tillräckligt antal studieplatser,

Fel! Okänt namn på

och vi vill se en fortsatt utbyggnad av högskolan. Det krävs utökade satsningar på kvaliteten för att bl.a. möta de behov som nya grupper studenter kan tänkas ha. Det behövs ett studiemedelssystem som ger ekonomisk och social trygghet. Dessutom fordras ett öppet, flexibelt och samtidigt tydligt antagningssystem som inte sorterar bort sökande till högskolan utifrån deras bakgrund.

I proposition 2006/07:107 föreslår regeringen förändringar av reglerna för antagning och urval till utbildningar vid universitet och högskolor. Förslagen innebär bl.a. högre krav för grundläggande behörighet, att den s.k. 25:4-regeln avskaffas, möjlighet att få extra meritpoäng för vissa ämnen samt att de av högskolan beslutade urvalsgrunderna utökas till en tredjedel av platserna.

Grundläggande behörighet

I enlighet med vad som föreslogs i propositionen Ny värld – ny högskola (prop. 2004/05:162), har riksdagen beslutat att grundläggande behörighet har den med slutbetyg från nationellt och specialutformat program i gymnasieskolan och som fått betyget Godkänd i minst 2 250 gymnasiepoäng inklusive gymnasiearbetet. Detsamma gäller den som har slutbetyg från gymnasial vuxenutbildning och fått betyget Godkänd i minst 2 250 gymnasiepoäng. Regeringen menar dock att kraven för grundläggande behörighet måste höjas, annars riskerar kvaliteten inom den högre utbildningen att försämrats, och föreslår att det ska krävas betyget Godkänd i kärnämneskurserna svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik.

Till stöd för förslaget hänvisar regeringen till Högskoleverkets rapport Icke godkänd i gymnasieskolan – godkänd i högskolan? (2007:1) som sägs visa att de studenter som inte har betyget Godkänd i svenska eller svenska som andraspråk, engelska eller matematik tar färre högskolepoäng under det första läsåret i högskolan. Det kan dock diskuteras vilket förklaringsvärde denna rapport har och vilken vikt som ska läggas vid dess resultat när ett så principiellt viktigt beslut ska fattas.

Ett viktigt resultat i rapporten är att det endast är en halv procent av studenterna som saknar godkänt betyg i de nämnda ämnena och andelen är sjunkande. Ett så litet antal studerande har knappast någon avgörande inverkan på den generella kvaliteten inom högskolan. Höjda krav för grundläggande behörighet handlar då mer om att förhindra individers avhopp och studiemisslyckanden.

Eftersom det handlar om att skydda en särskild grupp människor från att misslyckas med sin utbildning är det oerhört viktigt att regelverket inriktas mot rätt personer. I detta fall anses det vara de med Icke godkänd i svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik som ska skyddas. Därför är det intressant att Högskoleverkets rapport påvisar att det råder ett starkare samband mellan studenternas medelbetyg och antal registrerade poäng. När studenter med samma medelbetyg från gymnasiet jämförs tycks det

endast skilja ca 3 registrerade högskolepoäng under det inledande läsåret mellan dem som har betygen Godkänd och Icke godkänd i kärnämneskurserna i fråga. Slutsatsen blir då att det snarare är de med låga medelbetyg som bör hindras från att söka högre utbildning.

Rapporten lider dock av svagheten att det endast är statistiska samband som redovisas. Orsakssambanden lämnas därhän, vilket ger upphov till en del frågor. Den mest grundläggande av dessa frågor är huruvida det är studenternas gymnasiebetyg eller deras bakgrund som bestämmer antalet poäng de tar. Det finns gedigna och omfattande kunskaper om att klass, kön och etnicitet påverkar elevers betyg i grund- och gymnasieskolan. Det är därför inte särskilt långsökt att anta att detta förhållande även råder inom högskolan. Bland dem som inte har godkänt betyg i svenska B, engelska A och/eller matematik A och har påbörjat högskolestudier finns en överrepresentation av män, arbetarklass och personer med utländsk bakgrund som inte har gått naturvetenskaps- eller samhällsvetenskapsprogrammet på gymnasiet. Rapportförfattarna drar själva inga slutsatser av detta förhållande, men en tolkning är att sambanden i rapporten orsakas av att högskolan missgynnar exempelvis studenter ur arbetarklassen.

Om det nu är studenternas bakgrund som fäller avgörandet är det givetvis inte rimligt att straffa dem, utan det blir mer angeläget att ställa högre krav på högskolorna att anpassa undervisningen efter studenternas behov. Varför är det så tabubelagt att tala om att högskolestuderande kan behöva stöd i sitt lärande? Dock saknas det nödvändig kunskap om hur högskolan kan och bör möta studenter med olika bakgrund för att ge alla chansen att nå framgång i sina studier.

Mot bakgrund av att det behövs bättre analyser av vilka orsakssamband som råder vad gäller förkunskapskrav, förmåga att tillgodogöra sig högre studier, studenternas bakgrund, högskolans undervisning m.m. anser Vänsterpartiet att det är olyckligt att höja kraven för grundläggande behörighet utan att dessa frågor har blivit grundligt analyserade och belysta. Vi föreslår därför att det tillsätts en utredning med uppgift att besvara dessa frågor. Detta bör ges regeringen till känna.

Under tiden bör inga förändringar göras av regelverket för grundläggande behörighet, dvs. den som har slutbetyg från nationellt eller specialutformat program eller gymnasial vuxenutbildning och fått betyget Godkänd i minst 2 250 poäng ska vara behörig att läsa vid högskola. Detta bör ges regeringen till känna.

Samlat betygsdokument

I propositionen föreslås vidare att ett samlat betygsdokument från gymnasial vuxenutbildning inte längre ska ge högskolebehörighet. Detta försvårar för dem som har studerat inom vuxenutbildningen att söka till högskolan. Ett slutbetyg säger inte mer om vilka möjligheter de studerande har att tillgodogöra sig högskoleutbildning än vad ett samlat betygsdokument gör. Vänster-

Fel! Okänt namn på

partiet föreslår således att samlat betygsdokument från gymnasial vuxenutbildning ska vara kvar som behörighetsgivande dokument. Detta bör ges regeringen till känna.

25:4-regeln

För att ytterligare beskära vägarna till högre utbildning föreslår regeringen att 25:4-regeln, som innebär att den som är 25 år och har arbetat i minst fyra år får tillgodoräkna sig 0,5 poäng, tas bort. Regeln är viktig för att öka mångfalden på högskola och universitet; genom att ta bort den bygger regeringen fler hinder som förstärker den sociala och etniska snedrekryteringen.

25:4-regeln innebär på intet sätt innebär att dörrarna till högskolan står helt öppna. Det krävs också minst betyget Godkänd i svenska och engelska och i vissa fall även särskild behörighet. Sökande med enbart arbetslivserfarenhet måste alltså komplettera med antingen komvux eller högskoleprov för att kunna komma in på de flesta utbildningar. Många högskolor säger sig dessutom ha mycket positiva erfarenheter av de studenter som har antagits genom denna regel. Det är också positivt med åldersmångfald bland de studerande.

Förslaget kan även kritiseras utifrån rättssäkerhetsperspektiv. Att ersätta 25:4-regeln med bedömning av reell kompetens är både komplicerat och riskfyllt. Bedömningar av reell kompetens sker redan på flera lärosäten, men inte utan problem. Dels är metoderna för sådana bedömningar väldigt olika på olika lärosäten och dels är de svåra att förstå för de sökande. Eftersom bedömningarna riskerar att bli subjektiva är det svårt att uppnå rättssäkerhet, och eftersom proceduren är resurskrävande finns det risk för att vissa lärosäten försöker prioritera bort dem.

Med anledning av detta föreslår Vänsterpartiet att den s.k. 25:4-regeln ska vara kvar. Detta bör ges regeringen till känna.

Urvalsgrunder

Vänsterpartiet ser positivt på propositionens förslag att utöka av högskolan beslutade urvalsgrunder till en tredjedel av platserna. Regeringen fortsätter därmed den politik för att bredda rekryteringen till högskolan som slogs fast i propositionerna Den öppna högskolan (prop. 2001/02:15) och Ny värld – ny högskola (prop. 2004/05:162). Möjligen kommer detta att något motverka den ökade snedrekrytering som blir följderna av regeringens övriga förslag. Ett av dessa förslag är att avskaffa urvalsgruppen för sökande med resultat från högskoleprovet i kombination med arbetslivserfarenhet. Detta kan komma att missgynna grupper som av tradition sällan söker sig till högskolan. Vi föreslår att denna urvalsgrupp, den s.k. HA-gruppen, fortsatt ska finnas kvar. Detta bör ges regeringen till känna.

Meritkurser

Det kanske mest ogenomtänkta förslaget i propositionen, enligt Vänsterpartiets mening, är att sökande med betyget Godkänd från vissa kurser i ämnena moderna språk, engelska och matematik samt områdeskurser ska kunna få upp till 2,5 extra meritpoäng. Förutom att förslaget är oklart, krångligt och svåröverskådligt – inte minst för dem som ska söka till gymnasiet i år 9 – är det djupt orättvist och kommer att bidra till en ökad social och etnisk snedrekrytering.

Sambandet mellan kunskaper i språk och utbildning vid högskolan är dåligt klarlagt i propositionen. Enligt regeringen syftar förslaget till att premiera studier i gymnasieskolan som är relevanta för den högskoleutbildning som söks. Regeringen presenterar dock inget underlag som visar på vilket sätt studier i språk är relevant för högskoleutbildning. Finns det t.ex. belägg för att tidigare språkstudier generellt gör att studenter tillgodogör sig högskoleutbildning på ett bättre sätt? Förslaget tycks handla mer om vad som är till fördel i arbets- och samhällslivet och om att disciplinera ungdomar genom att förmå dem att arbeta hårt. För Vänsterpartiet är det en självklar princip att kunskaper som inte har något samband med den valda utbildningen inte ska premieras extra vid urvalet. Givetvis kräver vissa utbildningar specifika förkunskaper, men detta ska i så fall framgå av den särskilda behörigheten. Och den särskilda behörigheten ska ange de kunskaper som behövs för att de sökande ska kunna tillgodogöra sig utbildningen. Det finns därför ingen anledning att tvinga gymnasieelever att överutbilda sig. De bör i stället kunna ägna en del av tiden i gymnasiet att öka sin bildning.

Den allvarligaste invändningen mot förslaget handlar emellertid om att alla elever inte får samma möjligheter att konkurrera om platserna på vissa utbildningar i högskolan. Alla gymnasieskolor har inte förutsättningar att anordna samtliga kurser i ämnen som kan ge extra meritpoäng. Det kan t.ex. bero på att det saknas lärare i språk eller att för få elever har valt att läsa ett visst språk. Inom många yrkesförberedande program finns inte ens utrymme att läsa alla meritkurser.

Vidare är det förvånande och snudd på diskriminerande att regeringen endast vill främja vissa språkkunskaper. De elever som läser kurser i modersmål får nämligen inga extra meritpoäng. Bland annat får det den olustiga konsekvensen att de nationella minoritetsspråken behandlas olika. De som har läst finska eller samiska kan få extrapoäng medan kunskaper i jiddisch, romani chib eller meänkieli inte renderar extra meritpoäng. Att danska premieras, men inte norska är snarast tragikomiskt i sammanhanget.

Givetvis slår förslaget också mot elever från hem utan studietraditioner. Moderna språk är ofta ett läxintensivt ämne, och de elever som har välutbildade föräldrar som kan ge stöd och hjälp får ett stort försprång framför de elever som saknar möjlighet att få hjälp i hemmet. Det kommer att leda till en ökad social snedrekrytering på högskoleutbildningar med högt söktryck och höga antagningspoäng, t.ex. läkarlinjen, där snedrekryteringen redan är mycket stor.

Fel! Okänt namn på

Om det är nödvändigt att fler människor är språkkunniga i det svenska samhället bör det åstadkommas med andra åtgärder, utan att bestraffa dem som inte har dessa kunskaper. Det krävs andra styrmedel än dem som regeringen föreslår. Ett sätt kan vara att avskaffa betygen eller åtminstone införa ämnesbetyg i gymnasieskolan. I dag hämmas lusten att lära många gånger av rädslan att få ett dåligt betyg på en kurs. Detta gäller särskilt språk, som av många elever uppfattas som mycket krävande. Det skulle givetvis också vara möjligt att stärka språken vid högskolan, och Vänsterpartiet ser inga problem med kurser som vänder sig till nybörjare.

Vi föreslår med anledning av detta att kurser i vissa ämnen i gymnasieskolan ej ska kunna ge extra meritpoäng vid urval till utbildningar i högskolan. Detta bör ges regeringen till känna.

Lärarexamen

I propositionen redovisar regeringen också sitt beslut om att klyva lärarutbildningen så att vissa lärare får en examen på grundnivå medan andra får examen på avancerad nivå. Vänsterpartiet finner att detta beslut saknar förankring såväl bland högskolor med lärarutbildning som bland en stor del av de yrkesverksamma lärarna. Det är också ett svek mot alla elever som behöver välutbildade lärare. Vi föreslår därför att 140-poängsutbildningen för arbete i förskola, förskoleklass, grundskolans tidigare år, fritidshem samt modersmål förlängs till 160 poäng och därmed tillhör avancerad nivå – endast en lärarexamen behövs. Minst 40 poäng av kurserna ska vara på avancerad nivå i syfte att ge behörighet för studier på master- och forskarnivå. Detta bör ges regeringen till känna.

Stockholm den 13 april 2007

Rossana Dinamarca (v)

Torbjörn Björlund (v)

Siv Holma (v)

Eva Olofsson (v)

Alice Åström (v)

Egon Frid (v)

Elina Linna (v)

Lena Olsson (v)